

Βρυξέλλες, 30.9.2020
SWD(2020) 305 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου
Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Εσθονία**

που συνοδεύει το έγγραφο

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου
Η κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

{COM(2020) 580 final} - {SWD(2020) 300 final} - {SWD(2020) 301 final} -
{SWD(2020) 302 final} - {SWD(2020) 303 final} - {SWD(2020) 304 final} -
{SWD(2020) 306 final} - {SWD(2020) 307 final} - {SWD(2020) 308 final} -
{SWD(2020) 309 final} - {SWD(2020) 310 final} - {SWD(2020) 311 final} -
{SWD(2020) 312 final} - {SWD(2020) 313 final} - {SWD(2020) 314 final} -
{SWD(2020) 315 final} - {SWD(2020) 316 final} - {SWD(2020) 317 final} -
{SWD(2020) 318 final} - {SWD(2020) 319 final} - {SWD(2020) 320 final} -
{SWD(2020) 321 final} - {SWD(2020) 322 final} - {SWD(2020) 323 final} -
{SWD(2020) 324 final} - {SWD(2020) 325 final} - {SWD(2020) 326 final}

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σύστημα απονομής δικαιοσύνης της Εσθονίας χαρακτηρίζεται από ορισμένες από τις πλέον προηγμένες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών που χρησιμοποιούνται στα δικαστήρια. Οι εν λόγω τεχνολογίες προσδίδουν υψηλό βαθμό προσβασιμότητας και ευελιξίας στις δικαστικές χρήσεις, ενώ έχουν επίσης συμβάλει σημαντικά στη συνέχιση της λειτουργίας των δικαστηρίων, με σχετικά μικρή αναστάτωση, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Το Ανώτατο Δικαστήριο και φορείς δικαστικής αυτοδιοίκησης συμμετέχουν σε μεγάλο βαθμό στις κύριες πτυχές της διαχείρισης του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, ιδίως όσον αφορά την κατανομή των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, τον διορισμό δικαστών και άλλες πτυχές της σταδιοδρομίας των δικαστών.

Η Εσθονία διαθέτει, σε γενικές γραμμές, το αναγκαίο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Έχει δημιουργήσει ένα αποτελεσματικό δίκτυο για τη διαχείριση της εφαρμογής της πολιτικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Επί του παρόντος καταρτίζεται νέα στρατηγική για το εν λόγω θέμα. Όλα τα υπουργεία διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα για να συντονίζουν την πρόληψη της διαφθοράς και να διασφαλίζουν την εφαρμογή των δραστηριοτήτων της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς στον τομέα τους. Η ικανότητα διερεύνησης και δίωξης εγκλημάτων διαφθοράς κρίνεται αποτελεσματική και, σύμφωνα με την εισαγγελία, οι δημοσιονομικοί πόροι θεωρούνται ικανοποιητικοί. Έχουν θεσπιστεί διατάξεις για τη ρύθμιση της μεταπήδησης στον ιδιωτικό τομέα. Οι δραστηριότητες άσκησης πίεσης ή επιρροής από ομάδες συμφερόντων (lobbying) δεν ρυθμίζονται από τη νομοθεσία, ωστόσο σχετικό σχέδιο κανονισμού βρίσκεται στο στάδιο της προετοιμασίας. Επιπλέον, δεν υπάρχει ακόμη ολοκληρωμένο πλαίσιο για την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος. Η Εσθονία έχει επενδύσει σε μεγάλο βαθμό στην ηλεκτρονική μάθηση με σκοπό την υποστήριξη της πρόληψης της σύγκρουσης συμφερόντων για όλους τους εργαζομένους του δημόσιου τομέα.

Το εσθονικό νομικό πλαίσιο που αφορά την πολυφωνία των μέσων μαζικής επικοινωνίας βασίζεται τόσο σε συνταγματικές εγγυήσεις όσο και σε τομεακή νομοθεσία. Η ρυθμιστική αρχή των μέσων μαζικής επικοινωνίας —η Αρχή Προστασίας των Καταναλωτών και Τεχνική Ρυθμιστική Αρχή (ECPTA)— λειτουργεί ως διοικητικό σκέλος του Υπουργείου Οικονομικών. Ο νόμος για τη μεταφορά της αναθεωρημένης οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων θα ενισχύσει την ανεξαρτησία της εν λόγω αρχής. Η διαφάνεια της ιδιοκτησίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας δεν διασφαλίζεται πλήρως, καθώς η θέσπιση νέων ειδικών νομικών διατάξεων βρίσκεται σε εκκρεμότητα. Ωστόσο, διατίθενται ηλεκτρονικά γενικές πληροφορίες σχετικά με την επιχειρηματικότητα, ενώ η πρόσβαση σε δεδομένα του μητρώου επιχειρήσεων είναι ελεύθερη. Το πλαίσιο για την προστασία των δημοσιογράφων είναι ολοκληρωμένο και οι εγγυήσεις προστασίας των δημοσιογράφων περιλαμβάνονται σε διάφορες πράξεις.

Το σύστημα ελέγχων και ισορροπιών (μηχανισμός θεσμικών αντιβάρων) στην Εσθονία είναι καλά αναπτυγμένο, καθώς προβλέπει μια διαδικασία χωρίς αποκλεισμούς για τη θέσπιση νόμων, η οποία αναπτύσσεται περαιτέρω. Το Τμήμα Συνταγματικού Ελέγχου του Ανώτατου Δικαστηρίου διενεργεί τόσο εκ των προτέρων όσο και εκ των υστέρων συνταγματικό έλεγχο, μεταξύ άλλων μέσω άμεσης συνταγματικής προσφυγής. Ο/Η επίτροπος Δικαιοσύνης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο σύστημα ελέγχων και ισορροπιών, και η διαπίστευσή του/της «Α' τάξης» σύμφωνα με τις αρχές του ΟΗΕ είναι συνεχής (με καθυστέρηση λόγω της πανδημίας COVID-19).

I. ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Το δικαστικό σύστημα της Εσθονίας περιλαμβάνει τρία επίπεδα: τέσσερα περιφερειακά δικαστήρια (εκδίκαση όλων των αστικών και ποινικών υποθέσεων, και των υποθέσεων πλημμελημάτων) και δύο διοικητικά δικαστήρια σε πρώτο βαθμό, δύο κοιμησιακά δικαστήρια σε δεύτερο βαθμό (επανεξέταση των αποφάσεων των περιφερειακών και των διοικητικών δικαστηρίων) και το Ανώτατο Δικαστήριο στον ανώτατο βαθμό, το οποίο επανεξετάζει δικαστικές αποφάσεις μέσω της αναιρετικής διαδικασίας και επίσης προβαίνει σε συνταγματικό έλεγχο. Το Ανώτατο Δικαστήριο διαχειρίζεται το ίδιο τον προϋπολογισμό και τις εργασίες του, ενώ η διοίκηση των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων δικαστηρίων πραγματοποιείται από το Συμβούλιο Διοίκησης των Δικαστηρίων σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το Συμβούλιο Διοίκησης των Δικαστηρίων είναι μη μόνιμο όργανο το οποίο, μεταξύ άλλων, διαθέτει εξουσίες σχετικές με τον δικαστικό χάρτη και τους πόρους του δικαστικού σώματος και συμμετέχει στη συζήτηση για τη διοίκηση των δικαστηρίων.¹ Οι δικαστές διορίζονται στα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια από τον/την πρόεδρο της Δημοκρατίας κατόπιν πρότασης του Ανώτατου Δικαστηρίου με πλήρη σύνθεση. Η εισαγγελία είναι κυβερνητική υπηρεσία η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και είναι ανεξάρτητη κατά την άσκηση των καθηκόντων της. Τη διαχείρισή της έχει αναλάβει ο/η γενικός/-ή εισαγγελέας, ιδίως όσον αφορά τον διορισμό και τη σταδιοδρομία των εισαγγελέων.² Οι δικηγόροι στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης της Εσθονίας είναι μέλη του εσθονικού Δικηγορικού Συλλόγου, ο οποίος αποτελεί ανεξάρτητη, αυτοδιοικούμενη επαγγελματική ένωση.

Ανεξαρτησία

Το Ανώτατο Δικαστήριο και άλλοι φορείς δικαστικής αυτοδιοίκησης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στους διορισμούς δικαστικών και σε άλλες αποφάσεις σχετικά με το σύστημα απονομής δικαιοσύνης. Το Ανώτατο Δικαστήριο οργανώνει τον διαγωνισμό και, σε ολομέλεια, επιλέγει υποψήφιους/-ες δικαστές για τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια, τους/τις οποίους/-ες προτείνει για διορισμό στον/στην πρόεδρο της Δημοκρατίας³. Οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου διορίζονται από το Κοινοβούλιο (Riigikogu) κατόπιν πρότασης του/της προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου, ο/η οποίος/-α εξετάζει πρώτα τις γνωμοδοτήσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου με πλήρη σύνθεση και του Συμβουλίου Διοίκησης των Δικαστηρίων. Το Ανώτατο Δικαστήριο συνδράμει στη διοργάνωση των εργασιών των πέντε φορέων δικαστικής αυτοδιοίκησης των δικαστών [του φορέα με το σύνολο των δικαστών (δικαστήριο με πλήρη σύνθεση), του Συμβουλίου

¹ Το Συμβούλιο Διοίκησης των Δικαστηρίων απαρτίζεται από τον/την πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου, πέντε δικαστές που εκλέγονται από το σύνολο των δικαστών για θητεία τριών ετών, δύο μέλη του Κοινοβουλίου (αυτεπάγγελτα οι πρόεδροι της Νομικής και της Συνταγματικής Επιτροπής), έναν/μία ορκωτό/-ή δικηγόρο που διορίζεται από το συμβούλιο του Δικηγορικού Συλλόγου, τον/τη γενικό/-ή εισαγγελέα ή εισαγγελέα που διορίζεται από αυτόν/ή, τον/την επίτροπο Δικαιοσύνης (διαμεσολαβητής/-ήτρια) ή εκπρόσωπο που διορίζεται από αυτόν/-ή. Επιπλέον, ο/η υπουργός Δικαιοσύνης, ή εκπρόσωπος που διορίζεται από αυτόν/-ή, συμμετέχει στο Συμβούλιο με δικαίωμα λόγου αλλά χωρίς δικαίωμα ψήφου. Το Συμβούλιο δεν αποτελεί μόνιμο φορέα: πραγματοποιεί τακτικές συνεδριάσεις τέσσερις φορές το χρόνο και έκτακτες συνεδριάσεις όποτε υπάρχει ανάγκη.

² Διαγράμματα 55-57, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2019. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης ασκεί εποπτικό έλεγχο επί της εισαγγελικής αρχής, ωστόσο δεν καλύπτει τις δραστηριότητες της εισαγγελίας όσον αφορά τον σχεδιασμό της παρακολούθησης, τις ποινικές διαδικασίες και την εκπροσώπηση της κατηγορίας στο δικαστήριο. Βλ. άρθρο 9 του νόμου για την εισαγγελία. Ο/Η γενικός/-ή εισαγγελέας διορίζεται από την κυβέρνηση κατόπιν πρότασης του/της υπουργού Δικαιοσύνης, αφού ληφθεί υπόψη η γνώμη της Επιτροπής Νομικών Θεμάτων του Κοινοβουλίου.

³ Άρθρο 30 του νόμου για τα δικαστήρια.

Διοίκησης των Δικαστηρίων, του Συμβουλίου Επιμόρφωσης Δικαστικών, της Εξεταστικής Επιτροπής Δικαστών⁴, του Πειθαρχικού Συμβουλίου⁵ και του Συμβουλίου Δεοντολογίας Δικαστικών]. Επιπλέον, το Τμήμα Συνταγματικού Ελέγχου επιλύει πιθανά αιτήματα δικαστικού ελέγχου που υποβάλλονται κατά της απόφασης του/της προέδρου της Δημοκρατίας να μην διορίσει υποψήφιο/-α δικαστή.⁶ Πρέπει να σημειωθεί ότι ο/η πρόεδρος δεν έχει αρνηθεί ποτέ μέχρι στιγμής να διορίσει υποψήφιο/-α δικαστή. Ως εκ τούτου, δεν υπήρξε ποτέ υπόθεση δικαστικού ελέγχου ενώπιον του Τμήματος Συνταγματικού Ελέγχου για τον μη διορισμό υποψήφιου/-ας δικαστή.

Το επίπεδο της εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης για το ευρύ κοινό είναι μέτριο και για τις εταιρείες χαμηλό. Στο ευρύ κοινό, το 57 % των ερωτηθέντων θεωρούν ότι η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είναι αρκετά καλή και πολύ καλή και, ως εκ τούτου, έχει σημειωθεί βελτίωση σε σύγκριση με το 2019, μετά από προηγούμενη πτωτική τάση. Στις εταιρείες, η αντίληψη για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο (μόνο το 39 % των εταιρειών θεωρούν ότι είναι αρκετά καλή και πολύ καλή), και παραμένει σταθερή, μετά από προηγούμενη πτωτική τάση.⁷ Όσον αφορά το επίπεδο της εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας σε άλλη έρευνα μεταξύ των επιχειρήσεων (Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ), στην οποία το εν λόγω επίπεδο είναι πάνω από το μέτριο στα κράτη μέλη, έχει σημειωθεί πτώση τα τελευταία χρόνια⁸.

Το Συμβούλιο Διοίκησης των Δικαστηρίων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των πόρων του δικαστικού σώματος, και συνέβαλε στην αντίδραση στην πανδημία COVID-19. Το Συμβούλιο Διοίκησης των Δικαστηρίων, μη μόνιμο όργανο που αποτελείται κατά κύριο λόγο από δικαστές, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαχείριση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Μεταξύ άλλων, εγκρίνει τον δικαστικό χάρτη, τον αριθμό των δικαστών για κάθε δικαστήριο, καθώς και τον διορισμό και την απόλυση των προέδρων των δικαστηρίων. Επιπλέον, γνωμοδοτεί σχετικά με τους προϋπολογισμούς των δικαστηρίων και τους/τις υποψήφιους/-ες δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου. Το Συμβούλιο δεν λειτουργεί σε μόνιμη βάση, αλλά έχει τέσσερις τακτικές συνεδριάσεις, καθώς και έκτακτες συνεδριάσεις όποτε χρειάζεται. Για παράδειγμα, το Συμβούλιο συζήτησε την αντίδραση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στην πανδημία COVID-19, συμπεριλαμβανομένης της περαιτέρω ανάπτυξης της ηλεκτρονικής επικοινωνίας στα

⁴ Η Εξεταστική Επιτροπή Δικαστών αποτελείται από δέκα μέλη και συγκροτείται για πέντε έτη. Από τα εν λόγω μέλη, έξι είναι δικαστές από τους τρεις βαθμούς, ένα είναι νομικός που ορίζεται από τη Νομική Σχολή στο Tartu, ένα μέλος ορίζεται από τον/την υπουργό Δικαιοσύνης, ένα είναι δικηγόρος που ορίζεται από τον Δικηγορικό Σύλλογο και ένα είναι εισαγγελέας που ορίζεται από τον/τη γενικό/-ή εισαγγελέα. Βλ. άρθρο 69 του νόμου για τα δικαστήρια.

⁵ Για τη σύνθεση του Τμήματος, βλ. άρθρο 93 παράγραφος 1 —πέντε δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου, πέντε δικαστές κομητειακών δικαστηρίων και πέντε δικαστές πρωτοβάθμιων δικαστηρίων.

⁶ Η GRECO (Group of States against Corruption — Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) σημείωσε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο αποφασίζει σε ολομέλεια (19 δικαστές) όταν υποβάλλει προτάσεις για τον διορισμό δικαστών σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια, ενώ τα ένδικα μέσα ασκούνται ενώπιον του Τμήματος Συνταγματικού Ελέγχου του Ανώτατου Δικαστηρίου, που αποτελείται από εννέα δικαστές. Σύμφωνα με την GRECO, αυτό δημιουργεί πρόβλημα «διαρθρωτικής αμεροληψίας», κάτι που εξετάζεται σε διάφορες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Βλ. GRECO Fourth Evaluation round – Evaluation report (Τέταρτο γύρο αξιολογήσεων της GRECO — Έκθεση αξιολόγησης), παράγραφος 99. Βλ. επίσης GRECO Fourth Evaluation round – Second Compliance Report (Τέταρτη έκθεση αξιολόγησης της GRECO — Δεύτερη έκθεση συμμόρφωσης), παράγραφοι 39-44.

⁷ Διαγράμματα 44 και 46, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

⁸ Διάγραμμα 48, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020. Το επίπεδο της εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης κατηγοριοποιείται ως εξής: πολύ χαμηλό (λιγότερο από το 30 % όσων απάντησαν θεωρούν ότι η δικαστική ανεξαρτησία είναι αρκετά καλή και πολύ καλή)· χαμηλό (μεταξύ 30-39 %), μέτριο (μεταξύ 40-59 %), υψηλό (μεταξύ 60-75 %), πολύ υψηλό (άνω του 75 %).

δικαστήρια για τη συνέχιση της λειτουργίας τους.⁹ Το Υπουργείο Δικαιοσύνης παρέχει οργανωτική υποστήριξη στο Συμβούλιο, αλλά δεν μπορεί να παρέμβει στις εργασίες και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο πρέπει να εγκρίνει τις περισσότερες από τις σημαντικές αποφάσεις που λαμβάνει το Υπουργείο Δικαιοσύνης όσον αφορά τα δικαστήρια.¹⁰ Επιπλέον, γνωμοδοτεί για θέματα που αφορούν οικονομικούς και δημοσιονομικούς πόρους, καθώς και για ορισμένα θέματα περί ανθρωπίνων πόρων.¹¹ Ειδικότερα, συμμετέχει στον καθορισμό της κατανομής των πόρων στα δικαστήρια, καθώς γνωμοδοτεί επί της πρότασης που συντάσσει το Υπουργείο Δικαιοσύνης κατόπιν διαβούλευσης με τους/τις προέδρους των δικαστηρίων. Στο πλαίσιο της διαδικασίας παρουσίασης της γνωμοδότησης του Συμβουλίου σχετικά με τον προϋπολογισμό, διαμορφώνεται συμβιβαστική πρόταση με την πλήρη συμμετοχή του δικαστικού σώματος.

Ποιότητα

Οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών στα δικαστήρια είναι προηγμένες, και αναπτύσσονται περαιτέρω για την ομαλή λειτουργία των δικαστηρίων παρά τις προκλήσεις που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19. Η Εσθονία συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών που εμφανίζουν τις καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά τη χρήση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (στο εξής: ΤΠΕ) για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της συνολικής ποιότητας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης.¹² Το έργο των δικαστηρίων διευκολύνεται με τη χρήση τεσσάρων εργαλείων ΤΠΕ: του πληροφορικού συστήματος δικαστηρίων (στο εξής: CIS), του δημόσιου ηλεκτρονικού αρχείου, του ηλεκτρονικού αρχείου και του συστήματος ψηφιακών δικαστικών αρχείων που άρχισε να χρησιμοποιείται πρόσφατα. Το CIS είναι το εσωτερικό πληροφορικό σύστημα των δικαστηρίων που χρησιμοποιούν όλοι οι δικαστές και οι δικαστικοί υπάλληλοι και που περιέχει όλα τα έγγραφα που υποβάλλονται σε δικαστήριο ή συντάσσονται από δικαστήριο. Επιπλέον, χρησιμοποιείται ως περιβάλλον για τη δημιουργία δικαστικών εγγράφων με υποδείγματα που μπορούν να προσαρμοστούν αναλόγως, την αποστολή ερωτημάτων σε άλλες βάσεις δεδομένων, καθώς και την προώθηση δικαστικών πληροφοριών σε άλλα πληροφορικά συστήματα μέσω του ηλεκτρονικού αρχείου. Το CIS χρησιμοποιείται επίσης για την αυτόματη διανομή υποθέσεων σε δικαστές.¹³ Το δημόσιο ηλεκτρονικό αρχείο είναι το εξωτερικό πληροφορικό σύστημα που επιτρέπει στα μέρη και στους εκπροσώπους τους να συμμετέχουν ηλεκτρονικά στις διαδικασίες.¹⁴ Συγκεκριμένα, το δημόσιο ηλεκτρονικό αρχείο επιτρέπει στους πολίτες να κινούν αστικές και διοικητικές διαδικασίες, να παρακολουθούν

⁹ Συστάσεις του Συμβουλίου Διοίκησης των Δικαστηρίων για την οργάνωση της απονομής της δικαιοσύνης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

¹⁰ Βλ. άρθρα 39 και 41 του νόμου για τα δικαστήρια: καθορισμός της εδαφικής δικαιοδοσίας των δικαστηρίων, της δομής των δικαστηρίων, της ακριβούς θέσης των δικαστηρίων και των δικαστικών μεγάρων· καθορισμός του αριθμού των δικαστών στα δικαστήρια και στα δικαστικά μέγαρα· διορισμός και πρόωρη παύση των προέδρων των δικαστηρίων· απόφαση να επιτραπεί σε δικαστή να συνεχίσει να ασκεί τα καθήκοντά του/της μετά τη συμπλήρωση της ηλικίας συνταξιοδότησης· καθορισμός του αριθμού των λαϊκών δικαστών· καθορισμός της σύνθεσης και της διαδικασίας υποβολής των δεδομένων μητρώου του πληροφορικού συστήματος των δικαστηρίων.

¹¹ Βλ. άρθρα 39 και 41 του νόμου για τα δικαστήρια: τις αρχές καθορισμού των ετήσιων προϋπολογισμών των δικαστηρίων· τη συμφωνία των κονδυλίων που διατίθενται στα δικαστήρια από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης με τις αρχές του καθορισμού ετήσιων προϋπολογισμών των δικαστηρίων· τους/τις υποψηφίους/-ήφεις για την πλήρωση κενής θέσης στο Ανώτατο Δικαστήριο· την παύση δικαστή έκτακτο λόγο.

¹² Διαγράμματα 27-29, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

¹³ Πληροφορίες που έδωσε η Εσθονία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020.

¹⁴ Το δημόσιο ηλεκτρονικό αρχείο παρέχει πρόσβαση σε αστικές, διοικητικές, ποινικές υποθέσεις και υποθέσεις πλημμελημάτων. Έχει περίπου 5 000 χρήστες, οι οποίοι συνδέονται με το σύστημα τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, και 50 000 αιτήματα από συστήματα πελάτη σε καθημερινή βάση.

τις εν λόγω διαδικασίες και τις διαδικασίες πλημμελημάτων, και να υποβάλλουν έγγραφα προς επεξεργασία. Βασίζεται στο σύστημα ηλεκτρονικού αρχείου που συνδυάζει τα πληροφορικά συστήματα της αστυνομίας, της εισαγγελίας, των δικαστηρίων και άλλων φορέων που διενεργούν διαδικασίες, διασφαλίζοντας την κεντρική κοινοποίηση πληροφοριών μεταξύ των μερών για τις διαδικασίες, καθώς και την ταχεία και ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων. Σκοπός του συστήματος δημόσιου ηλεκτρονικού αρχείου είναι η παροχή πληροφοριών που περιέχονται στο σύστημα ηλεκτρονικού αρχείου, μέσω του διαδικτύου, στα μέρη που συμμετέχουν στις διαδικασίες.¹⁵ Το ηλεκτρονικό αρχείο είναι ένα εσωτερικό κεντρικό πληροφορικό σύστημα που παρέχει λεπτομερή επισκόπηση των διαφόρων σταδίων των διαδικασιών. Επιτρέπει την ταυτόχρονη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ διαφόρων μερών της διαδικασίας.¹⁶ Οι χρήστες των συστημάτων πελάτη μπορούν να βλέπουν μόνο τα δεδομένα που σχετίζονται με τα επαγγελματικά τους καθήκοντα.¹⁷ Το σύστημα ψηφιακών δικαστικών αρχείων χρησιμοποιείται για την καλύτερη και πιο λειτουργική επισκόπηση των δικαστικών φακέλων και προσβασιμότητα σε αυτούς από δικαστές, τους/τις βοηθούς¹⁸ τους και τα μέρη σε δικαστικές διαδικασίες.¹⁹ Αυτό το εργαλείο ΤΠΕ προσφέρει στους χρήστες διάφορες επιλογές για την καλύτερη οργάνωση και βελτιστοποίηση των διαδικαστικών σταδίων και διαδικασιών στα δικαστήρια.²⁰ Στο πλαίσιο της αντίδρασης στην πανδημία COVID-19, σημειώθηκε πρόοδος στην περαιτέρω ανάπτυξη και εφαρμογή του συστήματος ψηφιακών δικαστικών αρχείων, γεγονός που επέτρεψε στα δικαστήρια και την εισαγγελική αρχή να συνεχίσουν να εργάζονται χωρίς ιδιαίτερη αναστάτωση.

Αποδοτικότητα

Το εσθονικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης λειτουργεί αποδοτικά. Το 2019 οι αστικές υποθέσεις επιλύονταν στα περιφερειακά δικαστήρια κατά μέσο όρο σε 95 ημέρες, ενώ οι ποινικές υποθέσεις επιλύονταν κατά μέσο όρο σε 226 ημέρες με γενικές ποινικές διαδικασίες, σε 28 ημέρες με απλουστευμένες διαδικασίες και σε 46 ημέρες όταν αφορούσαν υποθέσεις πλημμελημάτων. Στα πρωτοβάθμια δικαστήρια, οι διοικητικές υποθέσεις επιλύονταν κατά μέσο όρο σε 123 ημέρες.²¹ Ο μέσος χρόνος επεξεργασίας των προσφυγών ήταν 162 ημέρες σε αστικές υποθέσεις, 44 ημέρες σε ποινικές υποθέσεις και 197 ημέρες σε

¹⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://www.rik.ee/en/international/public-e-file>.

¹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://www.rik.ee/en/international/e-file>.

¹⁷ Για παράδειγμα, οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες για δικαστικές διαδικασίες.

¹⁸ Μέσω του CIS.

¹⁹ Μέσω του δημόσιου ηλεκτρονικού αρχείου.

²⁰ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή μπορεί να παράσχει, κατόπιν αιτήματος κράτους μέλους, προσαρμοσμένη στήριξη μέσω της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να συμβάλει στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη. Από το 2018 η Εσθονία λαμβάνει τέτοιου είδους στήριξη για μεταρρυθμίσεις στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης. Καθώς η Εσθονία είναι μία από τις πιο ψηφιοποιημένες χώρες στον κόσμο, μεταξύ άλλων στο επίπεδο των ηλεκτρονικών υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, το κυβερνοέγκλημα μπορεί να έχει δυναμικά μεγάλο αντίκτυπο στη σταθερότητα, την οικονομία και την ανάπτυξη της χώρας, σε σύγκριση με λιγότερο ψηφιοποιημένες χώρες. Σκοπός της στήριξης είναι η συγκρότηση αποτελεσματικών εθνικών μονάδων κατά των κυβερνοεγκλημάτων εντός της αστυνομίας, της συνοριοφυλακής, της εισαγγελίας και των δικαστηρίων, για την αντιμετώπιση, τη διερεύνηση και τη δίωξη κυβερνοαπειλών.

²¹ Πληροφορίες που έδωσε η Εσθονία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020.

διοικητικές υποθέσεις. Η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών σε αστικές, εμπορικές και διοικητικές υποθέσεις είναι μικρότερη από τον μέσο όρο (που μετράται βάσει του χρόνου εκδίκασης) και ο αριθμός εκκρεμών υποθέσεων είναι συχνά μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ.²² Σε υποθέσεις αυτού του είδους, το ποσοστό διεκπεραίωσης υπερβαίνει το 100 %, το οποίο σημαίνει ότι τα δικαστήρια είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν τις εισερχόμενες υποθέσεις.

II. ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης είναι αρμόδιο για την κατάρτιση της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς, ενώ επιβλέπει και συντονίζει την υποβολή εκθέσεων σχετικά με το σχέδιο δράσης για τη στρατηγική καταπολέμησης της διαφθοράς. Η Ειδική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς ασκεί κοινοβουλευτικό έλεγχο επί της εφαρμογής των μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς, ενώ η Επιτροπή Εποπτείας της Χρηματοδότησης των Πολιτικών Κομμάτων επιβλέπει τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. Το Γραφείο Καταπολέμησης Εγκλημάτων Διαφθοράς της Εθνικής Αστυνομίας Δίωξης Εγκλήματος είναι εξειδικευμένη μονάδα αρμόδια για τη διεξαγωγή ερευνών σε υποθέσεις διαφθοράς, ενώ η Υπηρεσία Εσωτερικής Ασφάλειας είναι υπεύθυνη για τη διερεύνηση αδικημάτων διαφθοράς που διαπράττονται από ανώτερους κρατικούς αξιωματούχους και ανώτερους υπαλλήλους της τοπικής αυτοδιοίκησης στους έξι μεγαλύτερους δήμους. Η εισαγγελία εποπτεύει και κατευθύνει τις έρευνες της ποινικής διαδικασίας για αδικήματα διαφθοράς, και εκπροσωπεί την κατηγορία στα δικαστήρια.

Η Εσθονία παίρνει βαθμό 74/100 στον δείκτη αντίληψης της διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας και κατατάσσεται στην 8η θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στη 18η θέση παγκοσμίως.²³ Το 60 % των συμμετεχόντων στο Ειδικό Ευρωβαρόμετρο του 2020 θεωρούν ότι η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη (ενωσιακός μέσος όρος: 71 %)²⁴ και το 14 % των συμμετεχόντων αισθάνονται ότι η διαφθορά επηρεάζει την καθημερινότητά τους (ενωσιακός μέσος όρος: 26 %). Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, το 44 % των εταιρειών θεωρούν ότι η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη (ενωσιακός μέσος όρος: 63 %) και το 9 % των εταιρειών πιστεύουν ότι η διαφθορά αποτελεί πρόβλημα για την επιχειρηματική δραστηριότητα (ενωσιακός μέσος όρος: 37 %). Το 37 % των συμμετεχόντων θεωρούν ότι υπάρχουν, στον τομέα αυτό, αρκετές επιτυχείς ποινικές διώξεις, ώστε να αποτρέπονται τα άτομα από πρακτικές διαφθοράς (ενωσιακός μέσος όρος: 36 %), ενώ το 46 % των εταιρειών πιστεύουν ότι τα άτομα και οι επιχειρήσεις που συλλαμβάνονται για δωροδοκία ανώτερου υπαλλήλου τιμωρούνται δεόντως (ενωσιακός μέσος όρος: 31 %).²⁵

Επί του παρόντος καταρτίζεται νέα στρατηγική για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης (Τμήμα Αντεγκληματικής Πολιτικής) είναι αρμόδιο για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων για την καταπολέμηση της διαφθοράς.²⁶ Το Υπουργείο

²² Διαγράμματα 4-15, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

²³ Δείκτης της Transparency International (Διεθνούς Διαφάνειας), 2020.

²⁴ Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 502 (2020).

²⁵ Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 482.

²⁶ Τα υπόλοιπα υπουργεία διαθέτουν το καθένα από έναν/μία συντονιστή/-ίστρια για την πρόληψη της διαφθοράς, που διορίζεται για τη διαχείριση της εφαρμογής της πολιτικής καταπολέμησης της διαφθοράς στον τομέα του/της. Το εν λόγω δίκτυο συνεδριάζει περίπου τέσσερις έως πέντε φορές ετησίως και περιλαμβάνει επίσης εκπροσώπους της αστυνομίας, της κοινωνίας των πολιτών, του Κοινοβουλίου, του κρατικού ελεγκτικού γραφείου και άλλων ενδιαφερόμενων μερών. Ο προϋπολογισμός για τον συντονισμό της καταπολέμησης της διαφθοράς είναι 7 000-15 000 ευρώ για έργα καταπολέμησης της διαφθοράς, στον οποίο δεν συμπεριλαμβάνονται οι δαπάνες λειτουργίας του προσωπικού.

Δικαιοσύνης επιβλέπει και συντονίζει την υποβολή εκθέσεων σχετικά με το σχέδιο δράσης για τη στρατηγική καταπολέμησης της διαφθοράς.²⁷ Η τρέχουσα στρατηγική λήγει, καθώς καλύπτει την περίοδο από το 2013 έως το 2020.²⁸ Αυτή τη στιγμή ετοιμάζεται νέα στρατηγική. Ο κατάλογος με τους τομείς υψηλού κινδύνου μετουσιώθηκε στις προτεραιότητες της στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς 2013-2020 και, επί του παρόντος, περιλαμβάνει την υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση. Οι δημόσιες συμβάσεις θεωρούνται ότι είναι οριζόντια επιρρεπείς στη διαφθορά σε διάφορους τομείς.

Οι αρμοδιότητες πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς κατανέμονται μεταξύ των διαφόρων οργάνων. Η εισαγγελία εποπτεύει και κατευθύνει τις έρευνες ποινικής προδικασίας για αδικήματα διαφθοράς και εκπροσωπεί την κατηγορία στα δικαστήρια.²⁹ Ο αριθμός των καταγεγραμμένων εγκλημάτων διαφθοράς μειώθηκε το 2019 κατά 81 % σε σύγκριση με το 2018.³⁰ Περίπου το 40 % των υποθέσεων διαφθοράς σημειώνονται σε τοπικό επίπεδο.³¹ Σύμφωνα με την εισαγγελία, οι δημοσιονομικοί πόροι θεωρούνται ικανοποιητικοί.³² Το Γραφείο Καταπολέμησης Εγκλημάτων Διαφθοράς της Εθνικής Αστυνομίας Δίωξης Εγκλήματος είναι εξειδικευμένη μονάδα αρμόδια για τη διεξαγωγή ερευνών σε υποθέσεις διαφθοράς. Τα καθήκοντα του Γραφείου Καταπολέμησης Εγκλημάτων Διαφθοράς περιλαμβάνουν τόσο την πρόληψη όσο και την προδικαστική διερεύνηση ποινικών αδικημάτων υπό την εποπτεία και τη διεύθυνση της εισαγγελίας, καθώς και την εξέταση πλημμελημάτων σε υποθέσεις διαφθοράς.³³ Επιπλέον, η Υπηρεσία Εσωτερικής Ασφάλειας έχει αρμοδιότητες σε ό,τι αφορά την προδικαστική διερεύνηση ποινικών αδικημάτων και την εξέταση πλημμελημάτων σε υποθέσεις διαφθοράς. Κάθε υπουργείο διαθέτει έναν/μια υπεύθυνο/-η για τον συντονισμό της πρόληψης της διαφθοράς και τη διασφάλιση της εφαρμογής των δραστηριοτήτων της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς στον τομέα του/της. Οι συντονιστές πρόληψης της διαφθοράς αναφέρονται επίσης στον/στην αντίστοιχο/-η υπουργό σε περίπτωση υπονίας για διαφθορά ή κίνδυνο διαφθοράς. Όταν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία για διαφθορά, το αναφέρουν στην αστυνομία.³⁴ Η κοινοβουλευτική Ειδική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς ασκεί κοινοβουλευτικό έλεγχο επί της εφαρμογής των μέτρων κατά της διαφθοράς και, επίσης, συζητά και αξιολογεί τα πιθανά περιστατικά διαφθοράς στα οποία εμπλέκονται υπάλληλοι που ορίζονται στον νόμο για την καταπολέμηση της διαφθοράς.³⁵ Η Επιτροπή

²⁷ Εσθονική κυβέρνηση, Στρατηγική καταπολέμησης της διαφθοράς 2013.

²⁸ Korruptsioonivastase strateegia aastateks 2013-2020, rakendusplaan aastateks 2017-2020.

²⁹ Ο προϋπολογισμός της εισαγγελίας για το 2020 ανέρχεται σε 15 159 770 ευρώ, ποσό που αντιπροσωπεύει αύξηση κατά 763 801 ευρώ σε σύγκριση με το 2019.

³⁰ Υπουργείο Δικαιοσύνης, Εγκληματικότητα στην Εσθονία 2019, Διαφθορά. <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevusestatistika/korruptsioon.html>.

³¹ Υπουργείο Δικαιοσύνης, Καταγεγραμμένα εγκλήματα 2003 – 2018, Τάλιν, 2019.

³² Ο προϋπολογισμός της εισαγγελίας για το 2020 ανέρχεται σε 15 159 770 ευρώ, ποσό που αντιπροσωπεύει αύξηση κατά 763 801 ευρώ σε σύγκριση με το 2019. Επεξηγηματικές σημειώσεις για τον κρατικό προϋπολογισμό του 2020. <https://www.riigikogu.ee/download/52fab2ca-9670-4add-8347-4c880a647a63>.

³³ Το 2019 εργάζονταν στο Γραφείο 33 άτομα. Ο προϋπολογισμός του Γραφείου το 2019 ήταν 1 156 132 ευρώ. Βλ. <https://www.politsei.ee/files/Korruptsioon/Trykised/korruptsioonsisu2017engnett.pdf?18996834f6>.

³⁴ Υπεύθυνοι επικοινωνίας για την πρόληψη της διαφθοράς σε υπουργεία, Korruptsioon.ee, <https://www.korruptsioon.ee/en/anti-corruption-activity/corruption-prevention-contacts-ministries>.

³⁵ Η Ειδική Επιτροπή αποτελείται από 5 μέλη του Κοινοβουλίου και 2 μόνιμους υπαλλήλους. Παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τους περιορισμούς των δραστηριοτήτων των μελών του Κοινοβουλίου (Riigikogu) και εξετάζει τις δηλώσεις περιοριστικών στοιχείων τους, υποβάλλει στο Κοινοβούλιο ετήσια επισκόπηση των δραστηριοτήτων της, ασκεί κοινοβουλευτική εποπτεία των μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς, μεταξύ άλλων μέσω συναντήσεων για τη συλλογή πληροφοριών με κυβερνητικούς φορείς και υπηρεσίες επιβολής του νόμου, όπως η Αστυνομική Διεύθυνση Εσωτερικής Ασφάλειας, η Εθνική Αστυνομία Δίωξης Εγκλήματος και η εισαγγελία. Η Ειδική Επιτροπή έχει το δικαίωμα να καλεί πρόσωπα και να ζητά

Εποπτείας της Χρηματοδότησης των Πολιτικών Κομμάτων επιβλέπει τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και εποπτεύει τη νομιμότητα της απόκτησης και της δαπάνης οικονομικών πόρων από τα πολιτικά κόμματα, τους εκλογικούς συνασπισμούς και τους/τις ανεξάρτητους/-ες υποψηφίους/-ήφιεσ που συμμετέχουν στις εκλογές.³⁶

Δεν υπάρχει ολοκληρωμένο πλαίσιο κανόνων για την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος. Οι τροποποιήσεις του 2013 στον νόμο για την καταπολέμηση της διαφθοράς απαγορεύουν στους υπαλλήλους να αποκρύπτουν τη διαφθορά και απαιτούν από τους οργανισμούς να προστατεύουν την εμπιστευτικότητα των καλόπιστων μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος. Ωστόσο, ρυθμίζουν μόνο τον δημόσιο και όχι τον ιδιωτικό τομέα.

Η άσκηση πίεσης ή επιρροής από ομάδες συμφερόντων (lobbying) δεν ρυθμίζονται. Δεν υπάρχουν νομικοί κανόνες που να καθορίζουν το πλαίσιο και να ρυθμίζουν την άσκηση πίεσης ή επιρροής από ομάδες συμφερόντων. Η GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) συνέστησε τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τις επαφές μεταξύ των εκπροσώπων ομάδων συμφερόντων και των προσώπων με ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες, και τη δημοσιοποίηση των επαφών αυτών.³⁷ Η κυβέρνηση καταρτίζει επί του παρόντος σχέδιο κανονισμού σχετικά με την άσκηση πίεσης ή επιρροής από ομάδες συμφερόντων όσον αφορά δημόσιους λειτουργούς που εργάζονται στον εκτελεστικό βραχίονα.

Υπήρξε κάποια συζήτηση σχετικά με την ανάγκη οι διευθυντές/-ύντριες κρατικών επιχειρήσεων να δημοσιοποιούν το οικονομικό τους συμφέρον. Όσον αφορά τη δήλωση περιουσιακών στοιχείων, ο νόμος για την καταπολέμηση της διαφθοράς που εγκρίθηκε το 2013 ενίσχυσε τις δυνατότητες της κοινοβουλευτικής Ειδικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς.³⁸ Οι βελτιώσεις περιλαμβάνουν την επέκταση του όγκου των δεδομένων που πρέπει να δηλώνονται, καθώς και τις αρμοδιότητες και τα δικαιώματα της Επιτροπής. Βάσει του αναθεωρημένου νόμου, το 2014 δημιουργήθηκε ηλεκτρονικό μητρώο δηλώσεων συμφερόντων. Σε αντίθεση με τα οικονομικά συμφέροντα των κρατικών επιχειρήσεων, οι εν λόγω δηλώσεις είναι ήδη διαθέσιμες στο κοινό και, ως εκ τούτου, υπόκεινται σε δημόσιο έλεγχο, μεταξύ άλλων από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Το σύστημα δήλωσης περιουσιακών στοιχείων και συμφερόντων, το οποίο λειτουργεί από το 2014, επιτρέπει σε κάθε δημόσιο λειτουργό να χρησιμοποιεί ένα προσυμπληρωμένο έντυπο και να υποβάλλει ηλεκτρονικά τη δήλωση. Η υποβληθείσα δήλωση είναι προσβάσιμη στο κοινό για τρία χρόνια από την ημερομηνία υποβολής της.³⁹

πληροφορίες και έγγραφα προς έλεγχο. Επιπλέον, έχει το δικαίωμα να υποβάλλει προτάσεις για την τροποποίηση της νομοθεσίας. Βλ. περισσότερα σχετικά με τις εποπτικές δραστηριότητες της Ειδικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς: <https://www.riigikogu.ee/en/parliament-of-estonia/committees/anti-corruption-select-committee/>.

³⁶ Η Επιτροπή Εποπτείας αποτελείται από μέλη που διορίζονται από τα πολιτικά κόμματα που εκπροσωπούνται στο Riigikogu και από εκπροσώπους του/της επιτρόπου Δικαιοσύνης, του/της Γενικού/-ής Ελεγκτή/-έγκτριας και της Εθνικής Εκλογικής Επιτροπής. Τα μέλη της Επιτροπής Εποπτείας είναι ανεξάρτητα και δεν εκπροσωπούν τα συμφέροντα και τις θέσεις των οργανώσεων που τους διορίζουν στο έργο τους.

³⁷ GRECO Fifth Evaluation Round – Evaluation Report (Πέμπτος γύρος αξιολόγησης της GRECO — Έκθεση αξιολόγησης), σύσταση ν.ο: «ότι πρέπει να θεσπιστούν κανόνες που να διέπουν i) τις επαφές μεταξύ των προσώπων με ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες και των εκπροσώπων ομάδων συμφερόντων / τρίτων μερών που επιδιώκουν να επηρεάσουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και ii) τη γνωστοποίηση των εν λόγω επαφών και των θεμάτων που συζητήθηκαν».

³⁸ Νόμος για την καταπολέμηση της διαφθοράς. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521082014007/consolide>. (από 22.09.2014)

³⁹ GRECO Fourth Evaluation Round – Compliance Report (Τέταρτος γύρος αξιολόγησης της GRECO — Έκθεση συμμόρφωσης).

Έχουν θεσπιστεί διατάξεις για τη ρύθμιση της μεταπήδησης στον ιδιωτικό τομέα. Ο νόμος για τη δημόσια διοίκηση περιλαμβάνει διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες ένας/μία υπάλληλος που απαλλάσσεται από τα καθήκοντά του/της δεν μπορεί να γίνει, για ένα έτος από την παύση του/της, συνδεδεμένο πρόσωπο⁴⁰ με νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου στο οποίο ασκούσε άμεση ή διαρκή εποπτεία κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους.

---

⁴⁰ Στο πλαίσιο αυτό, ως συνδεδεμένο πρόσωπο νοείται το νομικό πρόσωπο στο οποίο τουλάχιστον το 1/10 της συμμετοχής ή του δικαιώματος απόκτησης συμμετοχής ανήκει σε υπάλληλο ή σε πρόσωπο συνδεδεμένο με αυτόν/-ή· και το νομικό πρόσωπο στο οποίο ο/η υπάλληλος ή μέλος της οικογένειας του/της είναι μέλος των οργάνων διαχείρισης ή ελέγχου.

III. ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Στην Εσθονία η ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες προστατεύονται νομικά και τυπικά από το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Εσθονίας.⁴¹ Το παράγωγο δίκαιο κατοχυρώνει ρητά το δικαίωμα των δημοσιογράφων να προστατεύουν τις πηγές τους και να προωθούν την ελευθερία των μέσων μαζικής επικοινωνίας στον τομέα του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης.⁴² Το δικαίωμα ενημέρωσης αναγνωρίζεται ρητά στο Σύνταγμα, στον νόμο για τη δημόσια ενημέρωση⁴³ και στον νόμο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα^{44, 45}.

Η προγραμματισμένη μεταρρύθμιση έχει ως στόχο να ενισχύσει την ανεξαρτησία της ρυθμιστικής αρχής των μέσων μαζικής επικοινωνίας, της Αρχής Προστασίας των Καταναλωτών και Τεχνικής Ρυθμιστικής Αρχής (στο εξής: ECPTRA). Η ECPTRA είναι κυβερνητικός οργανισμός που θεσπίστηκε το 2019 με τη συγχώνευση του Συμβουλίου Προστασίας των Καταναλωτών και της Τεχνικής Ρυθμιστικής Αρχής. Η Αρχή λειτουργεί ως διοικητικό σκέλος του Υπουργείου Οικονομικών Υποθέσεων και Επικοινωνιών. Οι τροποποιήσεις για τη μεταφορά της αναθεωρημένης οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων⁴⁶ αποσκοπούν στην αλλαγή των καθηκόντων, των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων της ECPTRA. Όπως ανακοινώθηκε από τις εσθονικές αρχές, οι εν λόγω τροποποιήσεις θα καθορίσουν επίσης το καθεστώς της Αρχής ως ανεξάρτητης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας που κατοχυρώνονται στην οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων.⁴⁷

Το Συμβούλιο Τύπου της Εσθονίας (Pressinõukogu) είναι ένας αυτορρυθμιζόμενος φορέας με εθελοντική συμμετοχή. Αρμοδιότητά του είναι η εξέταση καταγγελιών από το κοινό σχετικά με το υλικό στον Τύπο, τις διαδικτυακές πύλες με δημοσιογραφικό περιεχόμενο και τους δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς. Αποτελείται από δέκα μέλη, εκ των οποίων τα έξι προέρχονται από τον κλάδο των μέσων μαζικής επικοινωνίας και τα τέσσερα από κλάδους που δεν σχετίζονται με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, ενώ ο/η πρόεδρος του εκλέγεται εκ περιτροπής. Ο εν λόγω φορέας έχει συσταθεί από την Ένωση Εφημερίδων της Εσθονίας.⁴⁸

Επί του παρόντος δεν υπάρχουν ειδικές νομικές διατάξεις που να απαιτούν τη γνωστοποίηση πληροφοριών σχετικά με την ιδιοκτησία. Ωστόσο, διατίθενται ηλεκτρονικά γενικές πληροφορίες σχετικά με την επιχειρηματικότητα, ενώ η πρόσβαση σε δεδομένα του μητρώου επιχειρήσεων είναι ελεύθερη.⁴⁹ Η έλλειψη πληροφοριών σχετικά με

⁴¹ Ενότητα 44-46, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521052015001/consolide>.

⁴² Άρθρα 15 και 13 του νόμου για τις υπηρεσίες των μέσων μαζικής επικοινωνίας, βλ.: www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013019/consolide.

⁴³ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514112013001/consolide>.

⁴⁴ Νόμος για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Isikuandmete kaitse seadus) <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523012019001/consolide>.

⁴⁵ Το 2020 η Εσθονία βρέθηκε στη 14η θέση παγκοσμίως στον παγκόσμιο δείκτη ελευθερίας του Τύπου των Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα.

⁴⁶ Το νομοσχέδιο για την τροποποίηση της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων [οδηγία (ΕΕ) 2018/1808 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ς Νοεμβρίου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 2010/13/ΕΕ] έχει περάσει από διοργανική διαβούλευση και θα υποβληθεί στην κυβέρνηση προς έγκριση τον Αύγουστο. Θα συζητηθεί στο Κοινοβούλιο τον Σεπτέμβριο.

⁴⁷ Άρθρο 30 της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων.

⁴⁸ Ιστότοπος της Ένωσης Εφημερίδων της Εσθονίας (Eesti Ajalehtede Liit) σχετικά με το Συμβούλιο Τύπου της Εσθονίας (Pressinõukogu), <http://vana.meediaaliit.ee/pressinoukogu/index-eng.html>.

⁴⁹ Το μητρώο επιχειρήσεων είναι διαθέσιμο στο: <https://www.rik.ee/en/e-business-register>.

την ιδιοκτησία των μέσων μαζικής επικοινωνίας έχει εγείρει ορισμένες ανησυχίες.⁵⁰ Ωστόσο, το τρέχον σχέδιο πράξης για τη μεταφορά της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων περιλαμβάνει μια νέα διάταξη που ρυθμίζει τα δημόσια διαθέσιμα δεδομένα σχετικά με τη δομή και τη διαφάνεια της ιδιοκτησίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας, με βάση τη σχετική διάταξη της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων.⁵¹ Επί του παρόντος, η τελική ιδιοκτησία των εταιρειών μέσων μαζικής επικοινωνίας δεν είναι δημόσια διαθέσιμη σε όλες τις περιπτώσεις. Λόγω αυτού, το Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας 2020 θεώρησε ότι η κατάσταση στην Εσθονία όσον αφορά τη διαφάνεια της ιδιοκτησίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας παρουσιάζει μέτριο κίνδυνο. Ταυτόχρονα, ο δείκτης πολυφωνίας της αγοράς παρουσιάζει υψηλό κίνδυνο, λόγω της αυξανόμενης οριζόντιας και κάθετης συγκέντρωσης της ιδιοκτησίας μέσων μαζικής επικοινωνίας. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα περιφερειακά μέσα, τα οποία έχουν μακρά παράδοση στη χώρα. Σε διερευνητική αποστολή του Ευρωπαϊκού Κέντρου Ελευθερίας του Τύπου και των Μέσων Ενημέρωσης του 2018 επισημάνθηκε ότι η συγκέντρωση των μέσων μαζικής επικοινωνίας αποτελεί πηγή ανησυχίας.⁵² Όσον αφορά τα τοπικά μέσα μαζικής επικοινωνίας, το Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας 2020 επισήμανε την ύπαρξη μέτριου κινδύνου όσον αφορά την πολιτική ανεξαρτησία των μέσων, λόγω της έλλειψης κανόνων που ρυθμίζουν τη σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των ιδιοκτητών μέσων μαζικής επικοινωνίας, των κυβερνώντων κομμάτων και των πολιτικών.⁵³

Το δικαίωμα ενημέρωσης κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα, ενώ ο νόμος για τη δημόσια ενημέρωση ρυθμίζει το δικαίωμα του κοινού να έχει πρόσβαση σε πληροφορίες που βρίσκονται στην κατοχή δημόσιων αρχών. Ωστόσο, όπως επισημάνθηκε στην Επιτροπή από ενδιαφερόμενα μέρη⁵⁴ και όπως σημειώθηκε από το Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας, υπάρχει η αντίληψη ότι η δημόσια διοίκηση τείνει να αρνείται την πρόσβαση σε δημόσιες πληροφορίες σε ορισμένες περιπτώσεις.

Το πλαίσιο για την προστασία των δημοσιογράφων είναι ολοκληρωμένο. Βασίζεται στην ελευθερία της έκφρασης, η οποία αναγνωρίζεται ρητά στο Σύνταγμα της Εσθονίας και στον νόμο για τις υπηρεσίες των μέσων μαζικής επικοινωνίας. Ο εν λόγω νόμος περιλαμβάνει διάταξη για την προστασία των πηγών πληροφοριών. Επιπλέον, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας περιλαμβάνει διασφαλίσεις για την προστασία των δημοσιογράφων.⁵⁵ Παρόλα αυτά, η φυλάκιση συγκαταλέγεται στις προβλεπόμενες κυρώσεις για ορισμένες ειδικές περιπτώσεις δυσφήμισης.⁵⁶ Βάσει της ανάλυσης του δείκτη για το επάγγελμα, τα πρότυπα και την προστασία των δημοσιογράφων από το Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας 2020, ο κίνδυνος είναι χαμηλός. Ωστόσο, πρόσφατα εκφράστηκαν ορισμένες

⁵⁰ Πληροφορίες που ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στη χώρα και τη διαδικασία διαβούλευσης για την κατάρτιση της παρούσας έκθεσης.

⁵¹ Άρθρο 5 της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων.

⁵² Κοινή αποστολή της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Δημοσιογράφων και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Ελευθερίας του Τύπου και των Μέσων Ενημέρωσης του 2018 στις χώρες της Βαλτικής, https://adobeindd.com/view/publications/c17c50d1-7733-41c3-b0fd-de8de57e8d9a/alnr/publication-web-resources/pdf/FFM_Baltics_cc.pdf.

⁵³ Τα εν λόγω πορίσματα επιβεβαιώθηκαν με τις πληροφορίες που ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στη χώρα.

⁵⁴ Πληροφορίες που ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στη χώρα.

⁵⁵ Ενότητα 72 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013093/consolide>.

⁵⁶ Decriminalisation of Defamation (Αποποινικοποίηση της δυσφήμισης), https://cmpf.eui.eu/wp-content/uploads/2019/01/decriminalisation-of-defamation_Infographic.pdf.

Υπάρχουν μόνο ορισμένες περιπτώσεις δυσφήμισης ειδικής κατηγορίας προσώπων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε φυλάκιση (άτομα με διεθνή ασυλία § 247· εκπρόσωποι κρατικής αρχής § 275· δικαστής/δικαστήριο § 305 του Ποινικού Κώδικα).

ανησυχίες σχετικά με την παρέμβαση στο έργο των ερευνητών δημοσιογράφων.⁵⁷ Το 2019 και το 2020 η Πλατφόρμα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προώθηση της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων δεν δημοσίευσε καμία σχετική προειδοποίηση σχετικά με την Εσθονία.⁵⁸ Το 2020 δημοσιεύθηκε μία προειδοποίηση σχετικά με εικαζόμενες αρνητικές επιπτώσεις στην ελευθερία των μέσων μαζικής επικοινωνίας· ωστόσο, η υπόθεση αφορούσε την εφαρμογή οικονομικών κυρώσεων που εκδόθηκαν σε επίπεδο ΕΕ, όπως επιβεβαίωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη γνώμη που εξέδωσε στις 19 Ιουνίου 2020.⁵⁹

IV. ΆΛΛΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΡΡΟΠΙΩΝ **(ΘΕΣΜΙΚΑ ANTIBARA)**

Η Εσθονία είναι κοινοβουλευτική δημοκρατία και το Κοινοβούλιό της αποτελείται από ένα μόνο σώμα, στο οποίο το Τμήμα Συνταγματικού Ελέγχου του Ανώτατου Δικαστηρίου μπορεί να διενεργήσει εκ των υστέρων συνταγματικό έλεγχο, μεταξύ άλλων, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, βάσει συνταγματικής προσφυγής. Πέραν του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, το Γραφείο του/της Επιτρόπου Δικαιοσύνης (διαμεσολαβητή/-ήτριας) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο σύστημα ελέγχων και ισορροπιών. Η συμμετοχή του κοινού και των ενδιαφερόμενων μερών υποστηρίζεται από προηγμένα εργαλεία της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών.

Επί του παρόντος δημιουργείται ένα νέο νομοθετικό περιβάλλον και καταρτίζονται κατευθυντήριες γραμμές νομοθετικής πολιτικής για την περαιτέρω ενίσχυση της φιλικότητας προς τον χρήστη και της συμμετοχικότητας του κοινού και των ενδιαφερόμενων μερών. Η σύνταξη νομοθετικών κειμένων διέπεται από τους κανόνες καλής νομοθετικής πρακτικής και σύνταξης νομοθετικών κειμένων.⁶⁰ Η διαδικασία ξεκινά εν γένει με τη σύνταξη «νομοθετικής πρόθεσης», στην οποία αναλύεται λεπτομερώς το ζήτημα που αντιμετωπίζεται, η δυνητική ομάδα-στόχος, η ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης και των επιλογών πολιτικής, καθώς και ο πιθανός αντίκτυπος τυχόν ενεργειών.⁶¹ Τα υπουργεία υποχρεούνται να εντοπίζουν τα ενδιαφερόμενα μέρη ώστε αυτά να συμμετέχουν όσο το

⁵⁷ «Οι Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα είναι εξαιρετικά ανήσυχοι για το μέλλον της ανεξάρτητης δημοσιογραφίας στην Εσθονία, όπου σχεδόν όλοι οι ερευνητές δημοσιογράφοι και οι συντάκτες απόψεων τις τελευταίες εβδομάδες αποχώρησαν από την Postimees, την κορυφαία ημερήσια εφημερίδα της χώρας, λέγοντας ότι δεν εμπιστεύονται πλέον τη διοίκησή της». Οι Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα είχαν ήδη εκφράσει ανησυχίες σχετικά με τον έλεγχο της Postimees από τον Linnamäe τον Απρίλιο 2019, όταν οι δημοσιογράφοι της δήλωσαν ότι τελούσαν υπό διάφορες μορφές πίεσης για να καλύψουν γεγονότα που συνδέονται με τον μακρύ κατάλογο επιχειρηματικών συμφερόντων του», Ιανουάριος 2020, <https://rsf.org/en/news/does-crisis-leading-daily-mean-end-investigative-journalism-estonia>.

⁵⁸ Συμβούλιο της Ευρώπης, Πλατφόρμα για την προώθηση της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων.

⁵⁹ Συμβούλιο της Ευρώπης, Πλατφόρμα για την προώθηση της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων, Απάντηση της κυβέρνησης της Εσθονίας στην Πλατφόρμα σχετικά με το ρωσικό πρακτορείο Τύπου Sputnik. Στις 19 Ιουνίου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε γνώμη σχετικά με την εφαρμογή των οικονομικών κυρώσεων που επιβλήθηκαν μέσω του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 269/2014 του Συμβουλίου, σύμφωνα με την οποία η Εσθονία είχε νόμιμα επιβάλει οικονομικές κυρώσεις στη Rossiya Segodnya (Sputnik-Estonia). Βλ. γνώμη σχετικά με την εφαρμογή των οικονομικών κυρώσεων που επιβλήθηκαν μέσω του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 269/2014 του Συμβουλίου, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/200619-opinion-financial-sanctions_en.pdf.

⁶⁰ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/508012015003/consolide>.

⁶¹ Η πρόσβαση σε όλα αυτά τα έγγραφα διατίθεται ελεύθερα στο κοινό μέσω του συστήματος νομοσχεδίων και πληροφόρησης για τις πολιτικές (Eelnõude infosüsteem ή EIS, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://eelnoud.valitsus.ee/main#ANx6shIc>).

δυνατόν νωρίτερα στη διαδικασία, και το αργότερο κατά το στάδιο της σύνταξης της νομοθετικής πρόθεσης ή της πρότασης για την κατάρτιση σχεδίου ανάπτυξης. Οι διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να διεξάγονται σε τουλάχιστον δύο στάδια: κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με το αν θα πρέπει να συνταχθεί νομοσχέδιο (πρόθεση) και κατά τη σύνταξη του νομοσχεδίου, πριν από την υποβολή του στο Κοινοβούλιο. Όλα τα νομοσχέδια, οι νομοθετικές προθέσεις, οι προτάσεις για την κατάρτιση σχεδίου ανάπτυξης ή άλλα δυνητικά σημαντικά ζητήματα δημοσιεύονται στο σύστημα πληροφόρησης για τις πολιτικές EIS (Eelnõude infosüsteem) για διαβούλευση. Επιπλέον, τα ενδιαφερόμενα μέρη συμμετέχουν τακτικά και άμεσα μέσω αιτημάτων για την υποβολή των απόψεών τους. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης επεξεργάζεται τη δημιουργία ενός νέου νομοθετικού περιβάλλοντος που θα είναι φιλικότερο προς τον χρήστη και θα προσφέρει καινοτόμους τρόπους για καλύτερη και πιο συμπεριληπτική σύνταξη νομοθετικών κειμένων. Στο Κοινοβούλιο συζητείται το σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών για την κατάρτιση νομοθετικής πολιτικής του 2030, με στόχο την ανανέωση του προτύπου καλής νομοθετικής πολιτικής και την κατάρτιση οδηγού για τη χάραξη πολιτικής, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Ο συνταγματικός έλεγχος διενεργείται από το Τμήμα Συνταγματικού Ελέγχου του Ανώτατου Δικαστηρίου. Το Ανώτατο Δικαστήριο είναι το τριτοβάθμιο δικαστήριο και δικαστήριο συνταγματικού ελέγχου. Το Τμήμα Συνταγματικού Ελέγχου εξετάζει τη συνταγματικότητα νόμων και άλλων νομοθετικών πράξεων γενικής εφαρμογής σύμφωνα με τον νόμο για τη δικαστική διαδικασία του συνταγματικού ελέγχου.⁶² Διάφορα είδη διαδικασιών συνταγματικού ελέγχου μπορούν να κινηθούν από δικαστήριο, τον/την πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον/την επίτροπο Δικαιοσύνης, από συμβούλιο τοπικής αυτοδιοίκησης ή το Κοινοβούλιο. Ο/Η πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να υποβάλει αίτηση για να ανακηρυχθεί ένας νόμος, που εγκρίθηκε χωρίς καμία τροποποίηση από το Κοινοβούλιο σε δεύτερη ακρόαση, μετά την αρχική άρνηση του/της προέδρου να δημοσιεύσει τον εν λόγω νόμο, ότι είναι αντίθετος προς το Σύνταγμα (εκ των προτέρων συνταγματικός έλεγχος). Ο/Η επίτροπος Δικαιοσύνης (διαμεσολαβητής/-ήτρια) διαδραματίζει επίσης καίριο ρόλο στο σύστημα συνταγματικού ελέγχου της νομοθεσίας, ιδίως με το δικαίωμα να κινεί εκ των υστέρων αφηρημένο συνταγματικό έλεγχο.⁶³ Σύμφωνα με τη νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου, το Δικαστήριο, σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, επιτρέπει στον αιτούντα να υποβάλει ατομική προσφυγή απευθείας σ' αυτό πριν από την εξάντληση των μέσων έννομης προστασίας ενώπιον των κατώτερων δικαστηρίων, δηλαδή σε περιπτώσεις που δεν υπάρχει αποτελεσματικό μέσο για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του αιτούντος.⁶⁴

Οι τροποποιήσεις διέδρυναν την εντολή του Γραφείου του/της Επιτρόπου Δικαιοσύνης (διαμεσολαβητή/-ήτριας). Ο/Η επίτροπος είναι μη διαπιστευμένο συνδεδεμένο μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Εθνικών Οργανισμών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Τον Ιανουάριο 2019 τέθηκε σε ισχύ νέα νομοθεσία⁶⁵ για τον εν λόγω θεσμό, η οποία διέδρυνε την εντολή του ώστε να μπορεί να ενεργεί ως εθνικός οργανισμός για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Εσθονία. Ο/Η επίτροπος Δικαιοσύνης έχει ευρεία και ισχυρή εντολή, μεταξύ άλλων ως εθνικός μηχανισμός πρόληψης στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά των βασανιστηρίων και ως εθνικός μηχανισμός παρακολούθησης στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες. Ασκεί επίσης τα καθήκοντα

⁶² Για ολόκληρη την πράξη βλ. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/512122019006/consolide>.

⁶³ Άρθρο 6 του νόμου για τη δικαστική διαδικασία του συνταγματικού ελέγχου.

⁶⁴ Απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου με πλήρη σύνθεση, 3-1-3-10-02, 17 Μαρτίου 2003.

⁶⁵ Βλ. τις τροποποιήσεις του Ιανουαρίου 2019 στον νόμο για τον/την επίτροπο Δικαιοσύνης.

διαμεσολαβητή για τα παιδιά. Η επίτροπος υπέβαλε πρόσφατα αίτηση διαπίστευσης στην Παγκόσμια Συμμαχία των Εθνικών Οργανισμών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και βρίσκεται επί του παρόντος σε διαδικασία διαπίστευσης.⁶⁶

Όσον αφορά την πανδημία COVID-19, η Εσθονία κήρυξε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Στις 12 Μαρτίου 2020 η κυβέρνηση της Εσθονίας κήρυξε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και διόρισε τον πρωθυπουργό ως διαχειριστή της κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Στις 20 Μαρτίου 2020 ενημέρωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης, σύμφωνα με τη ρήτρα παρέκκλισης που προβλέπεται στο άρθρο 15 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΣΔΑ), ότι ορισμένα από τα μέτρα που θεσπίστηκαν για την προστασία της «δημόσιας υγείας» ενδέχεται να παρεκκλίνουν από ορισμένες υποχρεώσεις της Εσθονίας βάσει της ΕΣΔΑ. Τα νομοθετικά διατάγματα του πρωθυπουργού (ως διαχειριστή της κατάστασης έκτακτης ανάγκης) μπορούσαν να υποβληθούν σε δικαστικό έλεγχο από το διοικητικό δικαστήριο (αλλά δεν υποβάλλονταν σε κοινοβουλευτικό ή προεδρικό έλεγχο). Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης έληξε στις 18 Μαΐου 2020 (η παρέκκλιση βάσει του άρθρου 15 της ΕΣΔΑ άρθηκε την ίδια ημέρα).

Νέο σχέδιο ανάπτυξης της κοινωνίας των πολιτών καταρτίζεται για την περίοδο 2021-2030. Με βάση τη γενική ιδέα για την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών της Εσθονίας, η κυβέρνηση προωθεί την κοινωνία των πολιτών μέσω του Σχεδίου Ανάπτυξης της Κοινωνίας των Πολιτών 2015-2020.⁶⁷ Από το 2018 το Υπουργείο Εσωτερικών ηγείται της διαδικασίας κατάρτισης ενός νέου Σχεδίου Ανάπτυξης της Κοινωνίας των Πολιτών 2021-2030, σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη και με την ενεργό συμμετοχή αυτών, συμπεριλαμβανομένων των κεντρικών οργανισμών που εκπροσωπούν τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην Εσθονία. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει συνεδριάσεις ομάδων εργασίας και διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη στις διάφορες περιφέρειες της Εσθονίας.⁶⁸ Ο χώρος δράσης της κοινωνίας των πολιτών στην Εσθονία θεωρείται ανοιχτός.⁶⁹

---

⁶⁶ Η διαπίστευση «Α' τάξης» σύμφωνα με τις αρχές των Παρισίων του ΟΗΕ που είχε προγραμματιστεί για τον Μάρτιο 2020 αναβλήθηκε λόγω της πανδημίας COVID-19. Βλ. επίσης Παγκόσμια Συμμαχία των Εθνικών Οργανισμών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *The rule of law in the European Union, Reports from national human rights institutions* (Το κράτος δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκθέσεις από τους εθνικούς οργανισμούς για τα ανθρώπινα δικαιώματα), σ. 73.

⁶⁷ https://www.siseministerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/estonian_cs_dev_plan_2015-2020_extract.pdf.

⁶⁸ Πληροφορίες που έδωσε η Εσθονία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020.

⁶⁹ Βλ. την αξιολόγηση από τη CIVICUS· οι βαθμολογίες δίνονται σε κλίμακα πέντε κατηγοριών, οι οποίες ορίζονται ως: ανοιχτός, περιορισμένος, εμποδισμένος, κατεσταλμένος και κλειστός.

Παράρτημα: Κατάλογος των πηγών με αλφαβητική σειρά.*

* Ο κατάλογος των παρατηρήσεων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της διαβούλευσης για την έκθεση για το κράτος δικαίου του 2020 διατίθεται στον ιστότοπο (ιστότοπος της Επιτροπής).

Ανώτατο Δικαστήριο της Εσθονίας, απόφαση της 17ης Μαρτίου 2003, 3-1-3-10-02.
<https://www.riigikohus.ee/en/constitutional-judgment-3-1-3-10-02>.

Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας (2020), Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 502: Διαφθορά.

Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας (2020), Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 482: Στάση των επιχειρήσεων απέναντι στη διαφθορά στην ΕΕ.

Ειδική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, ιστοσελίδα.
<https://www.riigikogu.ee/en/parliament-of-estonia/committees/anti-corruption-select-committee/>.

Εικονική επίσκεψη στην Εσθονία στο πλαίσιο της έκθεσης του 2020 για το κράτος δικαίου.

Εσθονική κυβέρνηση (2013), Στρατηγική για την καταπολέμηση της διαφθοράς 2013-2020.
https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumentid/korruptsioonivas_tane_strategia_2013-2020_1.pdf.

Εσθονική κυβέρνηση (2020), Πληροφορίες που έδωσε η Εσθονία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020.

Εσθονική κυβέρνηση (2020), Σχέδιο εφαρμογής της στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς 2013-2020 για την περίοδο 2017-2020.
https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumentid/lisa_2_rakendus_plaan_2018-2020.pdf.

Εσθονική κυβέρνηση, Σύστημα πληροφόρησης για τις πολιτικές.
<http://eelnoud.valitsus.ee/main#ANx6shIc>.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019, 2020), Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης.

Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Οργανισμών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2020), The Rule of Law in the European Union - reports from national human rights institutions (Το κράτος δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Εκθέσεις εθνικών οργανισμών για τα ανθρώπινα δικαιώματα).

Κανόνες καλής νομοθετικής πρακτικής και σύνταξης νομοθετικών κειμένων.
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/508012015003/consolide>.

Κέντρο μητρώων και πληροφορικών συστημάτων, ιστοσελίδα ηλεκτρονικού μητρώου επιχειρήσεων.
<https://www.rik.ee/en/e-business-register>.

Κέντρο μητρώων και πληροφορικών συστημάτων, ιστοσελίδα ηλεκτρονικού αρχείου.
<https://www.rik.ee/en/international/e-file>.

Οδηγία (ΕΕ) 2019/1937 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2019, σχετικά με την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης (L 305/17).

Οδηγία 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων) (L 95/1).

Συμβούλιο Διοίκησης των Δικαστηρίων (2020), Συστάσεις του Συμβουλίου Διοίκησης των Δικαστηρίων για την οργάνωση της απονομής της δικαιοσύνης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.
<https://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/KHN%20recommendations.docx.pdf>.

Συμβούλιο της Ευρώπης, Πλατφόρμα για την προώθηση της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων (2020), Απάντηση της κυβέρνησης της Εσθονίας στην Πλατφόρμα

σχετικά με το ρωσικό πρακτορείο Τύπου Sputnik. <https://rm.coe.int/estonia-reply-en-sputnik-24january2020/168099922f>.

Συμβούλιο της Ευρώπης, Πλατφόρμα για την προώθηση της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων, <https://www.coe.int/en/web/media-freedom/the-platform>.

Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Εσθονίας του 2020 και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας της Εσθονίας του 2020 [ST 8177/20 - COM(2020) 506 final].

Σχέδιο Ανάπτυξης της Κοινωνίας των Πολιτών της Εσθονίας για την περίοδο 2015-2020. https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/estonian_cs_dev_plan_2015-2020_extract.pdf

Υπουργείο Δικαιοσύνης (2019), Εγκληματικότητα στην Εσθονία, 2019. <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korruptsioon.html>.

Υπουργείο Δικαιοσύνης (2019), Καταγεγραμμένα εγκλήματα 2003-2018. https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/registreeritud_kuriteod_2003-2018.xlsx.

Υπουργείο Δικαιοσύνης (2020), Ηλεκτρονική κατάρτιση για την καταπολέμηση της διαφθοράς και των συγκρούσεων συμφερόντων στην Εσθονία, σελίδα στο YouTube. <https://www.youtube.com/playlist?list=PL5JI001vz8bOi09N3PabBK2ogjrf0k03V>.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom (2020), 2020 Media pluralism monitor [Κέντρο για την πολυφωνία και την ελευθερία των μέσων επικοινωνίας (2020), Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας 2020]. <https://cmpf.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2020>.

CIVICUS, Monitor tracking civic space: Estonia (CIVICUS, Παρατηρητήριο του χώρου δράσης της κοινωνίας των πολιτών: Εσθονία). <https://monitor.civicus.org/country/estonia/>.

GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2013), Fourth Evaluation Round – Evaluation Report on Estonia on corruption prevention in respect of members of Parliament, judges and prosecutors (Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων — Έκθεση αξιολόγησης για την Εσθονία σχετικά με την πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά τους βουλευτές, τους δικαστές και τους εισαγγελείς).

GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2015), Fourth Evaluation Round – Compliance Report on Estonia on corruption prevention in respect of members of Parliament, judges and prosecutors (Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων — Έκθεση συμμόρφωσης για την Εσθονία σχετικά με την πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά τους βουλευτές, τους δικαστές και τους εισαγγελείς).

GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2017), Fourth Evaluation Round – Second Compliance Report on Estonia on corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors (Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων — Δεύτερη έκθεση συμμόρφωσης για την Εσθονία σχετικά με την πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά τους βουλευτές, τους δικαστές και τους εισαγγελείς).

GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2018), Fifth Evaluation Round – Evaluation Report on Estonia on preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies [Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων — Έκθεση αξιολόγησης της Εσθονίας σχετικά με την πρόληψη της διαφθοράς και την προώθηση της ακεραιότητας στις κεντρικές κυβερνήσεις (ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες) και στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου].

Reporters without borders (2020), Does crisis at leading daily mean end to investigative journalism in Estonia? [Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα (2020), Η κρίση στην κορυφαία καθημερινή εφημερίδα της Εσθονίας έχει σημάνει το τέλος της ερευνητικής δημοσιογραφίας στη χώρα;]. <https://rsf.org/en/news/does-crisis-leading-daily-mean-end-investigative-journalism-estonia>.

Παράρτημα II: Επίσκεψη στην Εσθονία

Οι υπηρεσίες της Επιτροπής πραγματοποίησαν εικονικές συναντήσεις τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 2020 με:

- Αρχή Προστασίας των Καταναλωτών και Τεχνική Ρυθμιστική Αρχή
- Συμβούλιο Διοίκησης των Δικαστηρίων
- Ένωση Δημοσιογράφων Εσθονίας
- Μονάδα Διερεύνησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών
- Υπουργείο Δικαιοσύνης
- Εθνική Αστυνομία Δίωξης Εγκλήματος
- Κοινοβουλευτική Ειδική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς
- Συμβούλιο Τύπου
- Εισαγγελία
- Ανώτατο Δικαστήριο
- Διεθνής Διαφάνεια Εσθονία

* Η Επιτροπή συναντήθηκε επίσης με τους ακόλουθους οργανισμούς στο πλαίσιο σειράς οριζόντιων συνεδριάσεων:

- Διεθνής Αμνηστία
- Civil Liberties Union for Europe (Ένωση για τις ατομικές ελευθερίες στην Ευρώπη)
- Civil Society Europe
- Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών
- EuroCommerce
- Ευρωπαϊκό Κέντρο για το Δίκαιο των Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων
- Ευρωπαϊκό Κέντρο Ελευθερίας του Τύπου και των Μέσων Ενημέρωσης
- Ευρωπαϊκό Φόρουμ Πολιτών
- Free Press Unlimited
- Front Line Defenders
- ILGA-Europe
- Διεθνής Επιτροπή Νομικών
- Διεθνής Ομοσπονδία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
- Διεθνές Ινστιτούτο Τύπου
- Πλατφόρμα Διά Βίου Μάθησης
- Πρωτοβουλία για τη Δικαιοσύνη της Open Society / Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Πολιτικής της Open Society
- Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα
- Διεθνής Διαφάνεια ΕΕ